

گزارش شورای آتلانتیک از آینده مذاکرات هسته‌ای راه مواجهه با ایران هسته‌ای فقط مذاکره است

گزارش تحلیلی

گروه سیاست

۶۰

درصد

طبق گزارش ۲۸ فوریه آژانس، ذخایر اورانیوم ۶۰ درصد غنی شده ایران ۸۷ کیلوگرم و ذخایر اورانیوم ۲۰ درصد غنی شده ایران ۴۳۵ کیلوگرم است. در اواخر اکتبر ۲۰۲۲، آژانس بین‌المللی انرژی اتمی ذخایر را به ترتیب ۶۲ کیلوگرم و ۳۸۶ کیلوگرم گزارش کرد.

+

شورای آتلانتیک به عنوان بازوی مطالعاتی ناتو در گزارش مفصلی درباره برنامه هسته‌ای ایران، راهبرد روبه جلوی ایران را عامل اصلی پیشقدم شدن غرب برای نشست جهت مذاکره با ایران و حل و فصل برنامه هسته‌ای و بازگشت به برجام می‌داند. ایران بعد از بدعهدی مداوم غرب در مسأله تحریم‌ها، راهبرد روبه جلویی را در پیش گرفته که به موجب آن توانسته است سطح افزایش خود را به ۶۰ درصد برنامه هسته‌ای ایران محسوب می‌شود. بنابراین استراتژی ایران در مسأله افزایش غنی‌سازی از نظر گزارش آتلانتیک در تکاپوی غرب نقش مهمی داشته است. در ذیل بخش‌هایی از گزارش مفصل شورای آتلانتیک از برنامه هسته‌ای ایران آورده شده است.

را تا این حد ذخیره نمی‌کند. بعد از دیدار گروسی از ایران، ماجرای ۸۴ درصد تا حدودی فیصله یافت. همان‌طور که ایران ادعا می‌کند، اگرچه این افزایش می‌تواند یک تصادف باشد، اما باید گفت تهران اخیراً بیان کرده است که غنی‌سازی ۹۰ درصدی را برای ایجاد اهرم فشار بر ایالات متحده دنبال خواهد کرد. این موضوع می‌تواند نشان دهد که ایران در صورت لزوم، برای افزایش فشار یا کوتاه کردن مسیر دستیابی به سلاح‌های هسته‌ای، آزمایش غنی‌سازی با درجه نزدیک به تسلیحات را ادامه می‌دهد. صرف‌نظر از اینکه آیا ذرات غنی شده ۸۴ درصد محصول تصادفی ایران در پیگر بندی مجدد سانتریفیوژهای خود بوده یا توسط طراحی تولید شده‌اند، این حادثه بر چالش‌های فزاینده در تشخیص اهداف هسته‌ای تهران و روند رو به رشد گسترش تسلیحات هسته‌ای ایران تأکید می‌کند. این یکی از چندین اقدامی است که ایران برای پیشبرد برنامه هسته‌ای خود در شش ماه گذشته انجام داده؛ آن هم در حالی که مذاکرات برای بازگرداندن توافق هسته‌ای ۲۰۱۵ موسوم به برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) متوقف شده است.

این فعالیت‌ها تقریباً ۲۰ کیلوگرم از اورانیوم غنی شده تا ۸۴ درصد را در تأسیسات ایران برای افزایش تنش در حال افزایش بحران هسته‌ای به صدا درآورده، زیرا وضعیت فعلی پایدار نیست. فقدان

محدودیت برای پیشرفت‌های هسته‌ای ایران، تشدید اقدام نظامی یا خرابکاری برای مقابله با خطر گسترش سلاح‌های هسته‌ای تقریباً اجتناب‌ناپذیر به نظر می‌رسد. ایالات متحده و اروپا هستند همچنان انگشت اتهام را به سمت تهران به دلیل از بین بردن مذاکرات برجام در آگوست ۲۰۲۲ دراز کنند؛ آن هم در حالی که منتظر بازگشت این کشور به میز مذاکره هستند.

تأمیدی آمریکا و اروپا از بن بست کنونی و بی‌میلی برای تعامل مجدد با ایران قابل درک است. در اواخر اوت ۲۰۲۲، ایالات متحده و ایران به توافقی برای بازگرداندن برجام نزدیک شدند. درخواست‌های ایران درباره تحقیقات جداگانه آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، آنچه را که جوزپ بورل، مسئول سیاست خارجی اتحادیه اروپا تلاش «نهایی» برای احیای توافق می‌خواند، منتفی ساخت.

تحولات داخلی ایران و انتقال پهپادهای کامیگاز به روسیه برای جنگ در اوکراین، تمرکز آمریکا و اروپا را از برجام دور کرده است. مقاله با فروش هواپیماهای بدون سرنشین و حمایت از معترضان اولویت‌های ضروری هستند، اما ایالات متحده و اروپا نمی‌توانند تهدید رو به رشد گسترش سلاح‌های هسته‌ای و اینکه چگونه ژئوپلیتیک فعلی ممکن است تهران را به تصمیم‌گیری درباره سلاح هسته‌ای که برای امنیتش ضروری است، سوق دهد، نادیده بگیرند. دلایلی وجود دارد که خطر هسته‌ای

بنابر گزارش

شورای

آتلانتیک،

اگر دولت

جو بایدن

می‌خواهد

از یک

ایران

مجهز

به سلاح

هسته‌ای یا

جنگی برای

توقف آن

جلوگیری

کند،

واشنگتن

باید سریعاً

برای

مشارکت

مجدد

تهران در

مذاکرات -

چه به عنوان

بخشی

از احیای

برجام یا

به عنوان

یک تلاش

دیپلماتیک

جدید - که

این بحران

را کاهش

می‌دهد،

اقدام کند

شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، تهران را به دلیل عدم پاسخگویی معتبر به سؤالات آژانس در مورد فعالیت‌های اورانیوم (قبل از سال ۲۰۰۳ که به آژانس اعلام نشده بود) محکوم کرد. قبل از اعلام نوامبر ۲۰۲۲، ایران دو آشبار سانتریفیوژ IR-6 در سایت و شش آشبار سانتریفیوژ IR-1 با کارایی کمتر داشت. این ماشین‌ها اورانیوم غنی‌شده تا حدود ۵ و ۲۰ درصد تولید می‌کردند.

در حالی که آژانس تأیید کرده ایران در حال غنی‌سازی تا ۶۰ درصد در فردو است، گزارش ۲۸ فوریه می‌گوید که هنوز هیچ یک از سانتریفیوژهای برنامه‌ریزی شده IR-6 را نصب نکرده است. با این حال، صرف‌نظر از سرعت توسعه، انجام این فعالیت‌ها در فردو به دلیل موقعیت و ماهیت تأسیسات، تشدید قابل توجهی یافته است.

پیش از اعلام نوامبر ۲۰۲۲، ایران در تأسیسات زیرزمینی خود در نظنر تنها تا ۶۰ درصد غنی‌سازی می‌کرد. در کنار فردو، تأسیسات سختی وجود دارد که در کوه‌های نزدیک قم ساخته شده است. اندازه کوچک و موقعیت مکانی آن نشان می‌دهد که در اصل برای تولید مواد برای برنامه تسلیحاتی ساخته شده است. سانتریفیوژهای کارآمدتر و ذخایر اورانیوم ۶۰ درصد غنی‌شده ایران را قادر می‌سازد تا سرعت غنی‌سازی خود را برای تولید مواد با درجه تسلیحات افزایش دهد؛ احتمالاً قبل از اینکه بازرسان بتوانند تغییری را تشخیص دهند و ایالات متحده واکنش نشان دهد. بر اساس برجام، ایران موظف بود تمام فعالیت‌های غنی‌سازی در این سایت را به مدت ۱۵ سال متوقف کند؛ به این دلیل که این تأسیسات خطر بزرگ‌تری نسبت به نظنر دارد و اگر ایالات متحده تشخیص دهد که حملات نظامی برای جلوگیری از توسعه سلاح‌های هسته‌ای ایران ضروری است، تخریب آن چالش برانگیز خواهد بود.

اورانیوم ۶۰ درصدی غنی‌شده شروع می‌کند، می‌توانست در کمتر از یک هفته ۹۰ درصد مواد کافی برای یک بمب را تولید کند؛ یعنی یک بازه زمانی که به آن «فرار یا گریز هسته‌ای» می‌گویند. با این وجود آنچه در حال تغییر است، زمان دسترسی ایران به سلاح‌های متعدد است که عمدتاً به دلیل افزایش ذخایر مواد ۶۰ و ۲۰ درصدی است.

طبق گزارش ۲۸ فوریه آژانس، ذخایر اورانیوم ۶۰ درصد غنی‌شده ایران ۸۷ کیلوگرم و ذخایر اورانیوم ۲۰ درصد غنی‌شده حدود ۴۳۵ کیلوگرم است. در اواخر اکتبر ۲۰۲۲، آژانس بین‌المللی انرژی اتمی ذخایر را به ترتیب ۶۲ کیلوگرم و ۳۸۶ کیلوگرم گزارش کرد. اکنون که ایران در حال غنی‌سازی در نظنر و فردو است، ذخایر ۶۰ درصدی احتمالاً در سال آینده با سرعت بیشتری رشد خواهد کرد.

با ذخایری به این اندازه و ظرفیت فزاینده غنی‌سازی، ایران احتمالاً می‌تواند در کمتر از یک ماه مواد کافی برای چهار سلاح تولید کند. با کاهش این بازه زمانی و وجود این احتمال که با توجه به اینکه ایران هیچ نشانه‌ای از عقب‌نشینی غنی‌سازی خود را نشان نمی‌دهد، روند هسته‌ای ایران رو به جلو خواهد بود.

این بازه زمانی رو به کاهش، قابل توجه است؛ زیرا بعید است ایران تنها با یک سلاح اورانیوم غنی‌شده ۹۰ درصد از بین برود. اگر تهران بتواند قبل از اینکه جامعه بین‌المللی بتواند شناسایی کند و پاسخ دهد، به سلاح‌های هسته‌ای متعدد دست پیدا کند، سرعت پیشرفت به طور قابل توجهی افزایش می‌یابد. این به این معنی است که تهران می‌تواند اورانیوم با درجه تسلیحات را به چندین سایت تسلیحاتی منتقل کند و شناسایی و مختل کردن فرایند تسلیحات را که ممکن است یک سال طول بکشد، دشوارتر کند.

رشد ذخایر اورانیوم غنی‌شده
ایران در حال حاضر اورانیوم غنی‌شده تا سطوح ۶۰ و ۲۰ درصد را ذخیره می‌کند. هیچ توجیه مدنی برای تولید اورانیوم ایران در این سطوح وجود ندارد (همان‌طور که قبلاً ذکر شد، این ذخایر در راستای ایجاد اهرم فشار در مذاکرات با ایالات متحده است و با افزایش ذخایر، ریسک آنها افزایش می‌یابد.)
قبل از برجام، ایران اورانیوم را تا ۲۰ درصد غنی می‌کرد و این فعالیت را در ژانویه ۲۰۲۱ به عنوان بخشی از پاسخ به تحریم‌های مجدد ایالات متحده از سر گرفت. ایران غنی‌سازی ۶۰ درصد را برای اولین بار در آوریل ۲۰۲۱ پس از یک اقدام خرابکارانه در تأسیسات غنی‌سازی نظنر آغاز کرد. ۶۰ درصد مواد را می‌توان از نظرفنی برای سلاح هسته‌ای استفاده کرد، اما طراحی آن بزرگ و ناسازگار با کار طراحی مرتبط با تسلیحات است که ایران قبل از سال ۲۰۰۳ انجام داده بود. با این حال، استفاده از اورانیوم غنی‌شده ۶۰ درصد یا حتی ۲۰ درصد به عنوان نقطه شروع برای غنی‌سازی مواد به درجه تسلیحات (۹۰ درصد) زمان لازم برای تولید مواد کافی برای یک بمب را به میزان قابل توجهی کاهش می‌دهد.

به عنوان مثال، اگر تهران با راهبردی مشابه با برنامه هسته‌ای ایران در ۲۸ فوریه خود اعلام کرد که شکاف نظارتی مانع بازسازی سوابق دقیق فعالیت‌های هسته‌ای ایران در برخی زمینه‌ها، مانند تولید قطعات سانتریفیوژ می‌شود.

آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به تکرار نگرانی‌های خود در مورد

شکاف نظارتی ادامه داده است. رافائل ماریانو گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی اخیراً در گفت‌وگوی هفتم فوریه در چتم‌هاوس به این نکته اشاره کرد و گفت که «شکاف» نگران‌کننده است و «بازگرداندن تصویر کامل» از برنامه هسته‌ای ایران «بسیار دشوار» خواهد بود.

او هشدار داد که وضعیت بدون گفت‌وگو «بدتر» خواهد شد و عدم نظارت در این سوابق‌های خاص نیز این خطر را افزایش می‌دهد که ایران ممکن است برخی سانتریفیوژها را برای یک برنامه مخفی منتقل کند. ایران همچنین ممکن است سعی کند از بازرسی‌های کمتر مکرر آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در نظنر و فردو برای شکست یا آزمایش سطوح غنی‌سازی بالاتر استفاده کند. به عنوان مثال، گزارش اول فوریه آژانس بین‌المللی انرژی اتمی اشاره کرد که ایران پیگردی آتشبار IR-6 خود را در فردو بدون اطلاع آژانس، همان‌طور که در توافقنامه پادمانی خود لازم است، تغییر داد و بازرسان آژانس بعد از پنج روز متوجه شدند. البته با آمدن گروسی به تهران و صدور بیانیه مشترک و پذیرش نظارت‌های بیشتر از سوی ایران، گریز هسته‌ای ایران تلطیف شده است.

راه‌حل، بازگشت به میز مذاکره است

مؤثرترین راه برای مقابله با روند رو به رشد گسترش هسته‌ای سرعت در حال پیشرفت ایران، بازگرداندن برجام خواهد بود؛ اما به نظر می‌رسد این مسیر برای آینده نزدیک مسدود شده باشد، با این حال، احیای سیدو تنها گزینه دیپلماتیک نیست و اگرچه بی‌میلی آمریکا و اروپا برای تعامل مجدد با ایران قابل درک است، اما قابل توجه نیست. با پیشروی برنامه ایران، شناسایی و مختل کردن برنامه هسته‌ای، چالش برانگیزتر خواهد شد.

علاوه بر افزایش سرعت ایران که می‌تواند چندین بمب بسازد، عوامل ژئوپلیتیکی نیز می‌تواند بر تصمیم‌گیری تهران به نفع تسلیحات هسته‌ای تأثیر بگذارد. در حال حاضر، تهران برای پیشبرد برنامه هسته‌ای خود هزینه زیادی می‌پردازد. خرابکاری یا حملات نظامی که برای عقب‌انداختن برنامه ایران طراحی شده است این تصور که در میان رهبران خاص در تهران وجود دارد که غرب از تغییر رژیم حمایت می‌کند، می‌تواند رهبران ایران را به این نتیجه برساند که پیشرفت هسته‌ای برای دفاع از ساختار حاکم فعلی و یکپارچگی دولت سرزمینی ضروری است.

اگر دولت جو بایدن می‌خواهد یک ایران مجهز به سلاح هسته‌ای یا جنگی برای توقف جلوگیری کند، واشنگتن باید سریعاً برای مشارکت مجدد تهران در مذاکرات - چه به عنوان بخشی از احیای برجام یا به عنوان یک تلاش دیپلماتیک جدید - که این بحران را کاهش می‌دهد، اقدام کند. زمان آن گذشته است که آمریکا و اروپا با استراتژی جدید به میز مذاکره بازگردند. یک توافق محدود یا مجموعه‌ای از حرکات که مانع تشدید تنش‌ها می‌شود، می‌تواند زمان و فضای لازم را برای مذاکرات جدیدی ایجاد کند که در درازمدت از ایران مجهز به سلاح هسته‌ای محافظت کند.